Ośrodki subregionalne podstawą utrzymania policentryczności rozwoju Polski

Subregion – jednostka statystyczna NUTS 3; początkowo 44 (2000), potem 45 (2002), później 66 (2008), potem 72 (2015), obecnie 73 (od 2018). GUS publikuje część danych o sytuacji społeczno-ekonomicznej Polski w ujęciu subregionalnym.

Byłe miasta wojewódzkie – 31 (49-18) miast, które utraciły funkcje **z zakresu administracji rządowej**, posiadane po reformie administracyjnej z roku 1975; w większości nie były to sprawy regionalne, ale miały znaczenie w systemie redystrybucji środków publicznych w okresie PRL-u. Obecnie mają status miast na prawach powiatu (poza trzema, które z tego statusu zrezygnowały w r. 1998: Ciechanów, Piła, Sieradz). Niektóre z nich stopniowo wywalczyły sobie status **ZIT**, w ramach polityki regionalnej UE; obecnie status ZIT obejmie wszystkie ośrodki subregionalne.

Istotę zmian sytuacji tych miast w wyniku obu reform administracyjnych (1975,1999), dobrze oddaje opracowanie ***Wpływ statusu stolicy wojewódzkiej na rozwój miast – przypadek reform w latach 1975 i 1999 w Polsce*** (A. Kurniewicz, P. Swianiewicz, J. Łukomska) z 2023 roku[1]. Główna hipoteza badania mówi, że o ile **wpływ uzyskania statusu** stolicy województwa na rozwój miast w wyniku reformy przeprowadzonej w 1975 r. **był wyraźnie widoczny**, o tyle **konsekwencje utraty tego statusu** w 1999 r. **są znacznie mniej wyraźne i niejednoznaczne**.

Centra („*stolice*") regionów i subregionów – miasta wojewódzkie, byłe miasta wojewódzkie oraz 13 innych: Nowy Targ, Oświęcim, Grudziądz, Kołobrzeg, Rybnik, Inowrocław, Gniezno, Puławy, Mielec, Ełk, Ostrów Wlkp, Świdnica, Cieszyn (wg typologii IRMiR).

Ośrodki subregionalne – (wg IRMiR ok. 40): kluczowe dla utrzymania policentrycznej sieci osadniczej kraju; każdy skupia wiele funkcji centralnych, których jakość i dostępność w znacznej mierze decyduje o poziomie życia mieszkańców zarówno tych miast, jak i obsługiwanych przez nie obszarów.

Z tych przesłanek wynika, że oddziaływanie tych miast ma znaczenie w skali regionalnej, zatem polityka ich rozwoju powinna znacznie przekraczać miejskie obszary funkcjonalne, rozumiane ponadlokalnie. Regionalne funkcje ośrodków subregionalnych obejmują co najmniej: transport publiczny, rynek pracy (także w kontekście edukacji – rozwoju kompetencji zawodowych), kulturę, specjalistyczną ochronę zdrowia. Stosownych zmian wymaga w tych zakresach struktura administracji (np.: zarządy transportu publicznego, sub-regionalne biura pracy i rady zatrudnienia i rozwoju kompetencji, sub-regionalne centra zdrowia). Same miasta subregionalne muszą wzmacniać inne elementy w swoich planach rozwojowych: rewitalizację i rozwój zasobów mieszkaniowych, politykę migracyjną w skali MOF-u, rozwój współpracy z centrum regionu. Ważnym zadaniem będzie aktualizacja diagnozy i płynące z niej wnioski strategiczne dla dostosowania lokalnej gospodarki komunalnej oraz polityki społecznej do nowych wyzwań.

Policentryczność jako priorytet nowej średniookresowej strategii rozwoju kraju (SRK 2030), opracowywanej przez MFiPR, stwarza w tym zakresie wielką szansę dla średnich miast w Polsce, ponieważ jej fundamentem ma być **wzmocnienie subregionalnych ośrodków rozwoju**. Oznacza to, że będą stworzone rządowe instrumenty wsparcia tych ośrodków. Nie zakłada się przy tym odejścia od wsparcia pozostałych miast tzw. *tracących funkcje społeczno-gospodarcze*, które będzie pochodziło nadal z dedykowanych programów norweskiego i szwajcarskiego oraz z programów regionalnych.

Nowe rządowe instrumenty wsparcia subregionalnych ośrodków rozwoju powinny być z jednej strony dostosowane do nowych potrzeb wynikających z przejmowania przez te miasta nowych funkcji subregionalnych, a z drugiej na tyle elastyczne, by każde z tych miast mogło dostosować swój indywidualny plan rozwoju do własnej specyfiki i potencjałów całego subregionu.

Biuro ZMP

[1] **Wpływ statusu stolicy wojewódzkiej na rozwój miast – przypadek reform w latach 1975 i 1999 w Polsce –** Anna Kurniewicz, Paweł Swianiewicz, Julita Łukomska, w ***Studia Regionalne i Lokalne*** Nr 1(91)/2023